

po otrokovi smrti ne vrže pod vlak. Francka doživlja medtem svoj romanček z Jeanom črnih las in žgočega pogleda in se po več nevšečnostih odpelje z inženirjem Rubinsteinom v Sudan. „Pesek, pesek . . . In njeno golo življenje . . . Pesek, pesek . . .“

Vipavsko aleksandrinstvo je zajeto in prikazano kot rana, hujša, gnojnejša od nekdanjega amerikanstva, dasi ne tako obsežna. Vse inačice aleksandrinskih usod, ki se okrog glavne osebe polagoma razodenejo (Kraljičeva Klara, vesela Mara, teta Filomena, Julka s Krasa, Marija iz Brd, Melnikova in Boštjanova žena, gospa Nina), so kakor glavna ubrane na struno bleščave tujinske gnilobnosti in zastrtega hrepenenja po izgubljenem, nedosežnem domu. Po Goethejevem nasvetu: „Le polno sezi v burni tok življenja!“ je Bevk nasnoval svoje pripovedno tkivo iz šarih nasprotij med tiho domačnostjo in svetnim hrupom. Kakor v „Gospodični Irmi“ klijejo značaji tudi v tej povesti naravnost iz vojne. Florjanov in Franckin zakon je podoben pokrajini ob spodnji Vipavi: več let po vojni prežijo skrite nevarnosti iz zasede, včasih se razlete in uničijo vse, kar dosežejo. Bevk se je še enkrat izkazal neizčrpnega oblikovalca naših povojnih usod. Včasih, n. pr. v vlaku odhajajočih Aleksandrink ali v kairski nedelji na Esterinem domu plešočih deklet, se povest razgiblje, kakor bi se nameravala razmahniti v obsežnejše slikanje celotnega pojava teh slovenskih ženskih žerjavov, a se nato vselej trezno vrača v ožjo strugo glavnega dejanja. Mozaiški značaj Bevkove pripovedne umetnosti je vseskozi zelo viden in izrazit: nizanje drobnih kamenčkov, ki kljub svoji neznatnosti kot prvine naposled le dajo vtis zaokrožene umetnine.

Citat v začetku, deklamiranje iz „Lepe Vide“ na sredi in razne, po vsej knjigi raztresene podrobnosti dajejo knjigi zdrav ljudski, naroden značaj. Bevk je z „Žerjavi“ dokazal, da jedro naše morda najlepše pripovedne narodne pesmi tudi po Jurčiču in Cankarju še vedno oplaja in bogati naše slovstvo in našo duševnost.

Andrej Budal.

Rado Bednarik: Goriška in tržaška pokrajina v besedi in podobi. 216 str. Izdala književna založba „Sigma“ v Gorici. 1932. Natisnila Tipografia Fratelli Mosetti Trieste v Trstu.

Zelo koristno knjižico o slovenskih pokrajinah v kraljevini Italiji je sestavil znani profesor in publicist R. Bednarik. Že dolgo smo pogrešali poljudne zemljepisne, moderne študije o teh krajih, ki se zanje skoraj nihče prav ne zanima. V šolah tega pouka nimamo. Obenem je treba povedati, da stari pisci domoznanskih učbenikov vobče niso upoštevali socialne statistike in gospodarskih razmer; in še to, da je pokrajina kot celota šele zdaj umetno nastala in že zaradi tega ni bilo treba o njej sami posebne knjige. Saj vemo, da niti zemljepisno niti narodnostno in gospodarsko ni samostojna enota. Poskušati pa smo morali prej ali slej naše poljudne knjižnice izpopolniti, in posebno še Primorci so sprejeli Bednarikovo knjigo z velikim veseljem.

Razdelil je knjigo zaporedno v tri dele: *splošni* zemljepisni, gospodarski in upravni pregled: lega, obseg, površinske oblike, Kras, vodovje, podnebje, kmetijstvo, lov, rudarstvo itd., selišča, socialni sestav, cerkvena in posvetna razdelitev. To je nekakšen znanstveni del. Pisatelj je zbral potrebno snov iz obširnega slovstva, italijanskega, nemškega in slovenskega. Priloženi seznam vzbuja spoštovanje za njegov trud in moram priznati, da v tem oziru moje

poročilo nikakor ne more biti strokovno. Vtisk je ta, da smo Bednariku lahko hvaležni za knjigo.

Poljudnejši in napol beletrističen je drugi del: opis krajev. Avtor je sestavil poučen potopis. Obšel je kraje, da jih približa optično, v slikah in je povrh še okrasil knjigo z resničnimi fotografičnimi slikicami tipičnih vasi, talnih pojavov in pokrajinskih delov. Giblje se po isti črti kot v študiji, pri posameznih krajih in vaseh pa našteva še zanimivosti vsakega kraja. To opisuje v nekoliko poetičnem ali patetičnem govoru, pa tudi sicer kaže precejšnjo ljubezen za svojo nalogo. Škoda, da ni ta potopis še dosegel zrele oblike. Zlasti moti nedoslednost opazk o rojstnih krajih, grobovih in delovnih okrajih naših ljudi, ki so tod živeli v preteklosti. V tem oziru bi se knjižica dala izpopolniti, za kar se marljivemu pisatelju, zemljepiscu in zgodovinarju še priporočamo.

Bednarikova knjiga opisuje tudi reško pokrajino, ki je naslov ne omenja. Za širši svet je informativno dobra. V tretjem delu vidimo seznam sedanjih uradnih imen za slovenske kraje. Ne bom o tem razpravljaj, kako je tudi ta seznam že davno potreben. Za našega domačega človeka, n. pr. zame, pa je doslej vobče veljalo, da o imenih naših gričev in gor nismo imeli dosti pojma. Kdor pa je vendarle sam že popotoval tod, tistemu še posebej sporočam, naj si to delo ogleda.

Broširana knjiga je iz čednega papirja, za dragega menda ni bilo dovolj v blagajni „Sigme“, a goste slike so vendarle dobre. Tisk je pa za Trst pravopisno vzoren.

I. Grahor.

Martin Andersen Nexö: Prokletstvo. Roman. Prevedel Mirko Javornik. 1932. Izdala Delavska založba, r. z. z o. z. v Ljubljani. 165 str.

To je ena tistih knjig, ki ne opisujejo nikakega izrednega življenja in zato tudi zaman iščeš v nji velikih, izrednih, čudovitih dogodkov, ampak tu je golo življenje, brez vsakršnega olepšavanja in brez zlagane sentimentalnosti. Tu je naslikano predvsem življenje, kakršno je: grobo, vsakdanje, resnično. Nasičeno je in polno trdega, krutega, prav za prav do kraja, do poslednje možnosti pritiranega življenja z vsemi njegovimi lastnostmi: zlobo in neprisiljeno odkritosrčnostjo, hinavščino, zvijačnostjo in z vso svojo naivno prismojenostjo.

Naslov pričujočega romana se v izvorniku glasi: „Družina Frank“. Roman nam podaja nekaj izrez iz življenja družine krojača Franka, ki se je ves izgubil v alkoholu. Slabič, brez vsakršne volje, ki bi za kapljo žganja vragu prodal svojo dušo. Nazadnje pogine žalostne smrti, da zabrede v vodo in utone. Poleg očeta, pijanca — žena, gospa Frankova, močna, robustna ženska, z močnimi živalskimi instinkti: pere in šiva ljudem, da se more družina preživljati. Njen nezakonski sin Thorwald in obenem sin pivovarja in posestnika Dama, malopridnež, ki se je že zgodaj izneveril vsem uzakonjenim družabnim načelom in vse kaže, da bo nekoč iz njega uspešen lopov in potepuh. Zgodba te družine tvori osnovno črto v romanu, to je hrbtenica in jedro, okrog katerega se vse suče. To je širok okvir in na sredi se pretaka življenje, ki lagodno teče dalje — življenje proletarcev, kakršno je v pristaniškem predmestju, sicer malomeščansko in filistrsko.

Nexö je spoznal življenje v vsej njegovi resničnosti: bil je raznašalec časnikov, pestunja, pomagal je očetu v kamnolomu, bil je pastir, hlapec na kmetih, nekaj let čevljar, potem zidarski podajatelj, domači učitelj, popotnik in